

Luhti-hanke: Metsäisten luontotyyppien tunnistamisen ja hyvän tilan kriteerit

Leena Kärkkäinen

TR1:n kokous 16.12.2025



Yleistä

- **Hankkeen yksi keskeinen tavoite:** Ehdottaa kriteerit, joiden avulla voitaisiin kehittää laaja-alaisimpien metsäisten luontotyyppien (boreaaliset luonnonmetsät, harjumetsät, lehdot, puustoiset suot) tunnistamista ja tilan arviointia Natura-alueiden ulkopuolella
- **Tarve kriteerien kehittämiseksi:**
 - EU:n habitaattimanuaali ei tarjoa yksiselitteistä tulkintaa luontotyyppien tunnistamiseen
 - Kansalliset tulkinnat, joita tehty Natura-luontotyyppioppaassa ja Natura-inventointiohjeessa metsäisten luontotyyppien ja niiden hyvän tilan määrittämisestä ovat osin keskenään epä johdonmukaisia
 - Ohjeistuksissa on annettu hyvin vähän raja-arvoja luontotyyppijä ja niiden hyvää tilaa kuvaaville kriteereille

Boreaaliset luonnonmetsät: Ehdotetut tunnistamisen ja hyvän tilan kriteerit

Kriteeri	Kuvaus
Kasvupaikka tyypit	Luontotyyppiin luetaan kriteerien mukaiset kangasmetsät, kangaskorvet ja kangasrämeet. Vaihtoehtoinen ehdotus: Luontotyyppiin luetaan kriteerien mukaiset kangasmetsät, kangaskorvet ja kangasrämeet sekä muut ohutturpeiset puustoiset suot.
Puuston ikä <ul style="list-style-type: none">Vanhat metsät	Vallitseva puusto on vähintään metsätaloudellisen uudistusiän saavuttanutta. Ehdotus 1: Tämä tarkoittaa seuraavia ikärajoja: <ul style="list-style-type: none">- Etelä-Suomi, lehtomaisen kankaan kuusikko, 80–90 v- Etelä-Suomi, tuoreen kankaan kuusikko, 90–100 v- Etelä-Suomi, tuoreen–kuivahkon kankaan männikkö, 90–100 v- Etelä-Suomi, kuivan kankaan tai karukkokankaan männikkö, 100–120 v- Pohjois-Suomi, lehtomaisen–tuoreen kankaan kuusikko, 100–130 v- Pohjois-Suomi, kuivahkon kankaan männikkö, 110–150 v- Pohjois-Suomi, kuivan kankaan tai karukkokankaan männikkö, 130–160 v Ehdotus 2: Vallitseva puusto on sukessiovaiheeltaan vanhaa. Tällä tarkoitetaan luontotyyppien uhanalaisuuden arvioinnin (LuTU) mukaisia kangasmetsäluontotyyppien varttuneen ja vanhan sukessiovaiheen välisiä ikärajoja.

Kriteeri	Kuvaus
<p>Puuston ikä</p> <ul style="list-style-type: none"> Nuoret sukessiovaiheet 	<p>Ehdotus:</p> <p>Luontaisen metsäpalon tai ennallistamispolton tai muun häiriön jälkeen luontaisesti kehittynyt nuori tai varttunut sukessiovaihe,</p> <ul style="list-style-type: none"> - jos metsikkö on ollut vähintään varttunutta (paloalueet) TAI - uudistuskypsää ja siinä on ollut luonnonmetsän rakennepiirteitä (muut häiriöalat) ja kuollutta tai elävää puustoa ei ole korjattu häiriön jälkeen.
<p>Puuston luonnontilaisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> Puuston satunnainen tilajakauma Puuston muu luonnontilaisuus <p>a) joko puuston vaihtelevakorkeuksista kerroksellisuutta ja lahopuuston esiintymistä TAI</p> <p>b) puuston jatkuvakorkeuksista kerroksellisuutta TAI</p> <p>c) kuolleen pystypuuston ja eri lahovaiheiden maapuuston suurta määrää TAI</p> <p>d) nykyistä puusukupolvea selvästi vanhempia puita</p>	<p>Käytännössä täyttyy, jos ei ole tehty nykykäytännön mukaisia harvennus- tai väljennyshakkuita.</p> <p>Jokin kohtien a, b, c tai d raja-arvoista täyttyy edellisen lisäksi. Edellytetään:</p> <p>Latvustoon kuuluu vallitsevaa ja vallittua puustoa ja puuston pituusvaihtelu on 20–50 % valtapituudesta; ainakin kohtalaisesti lahopuuta</p> <p>Puuston pituusvaihtelu on yli 50 % valtapituudesta.</p> <p>Ehdotus: vähintään 10 % kokonaispuuston tilavuudesta; lisäksi edellytetään lahopuujatkumo</p> <p>Aiemman puusukupolven puita vähintään 10 kpl/ha</p>
<p>Metsikön eliölajistollinen monimuotoisuus</p>	<p>Lajistollisesti ja määrällisesti edustava indikaattorilajisto.</p>

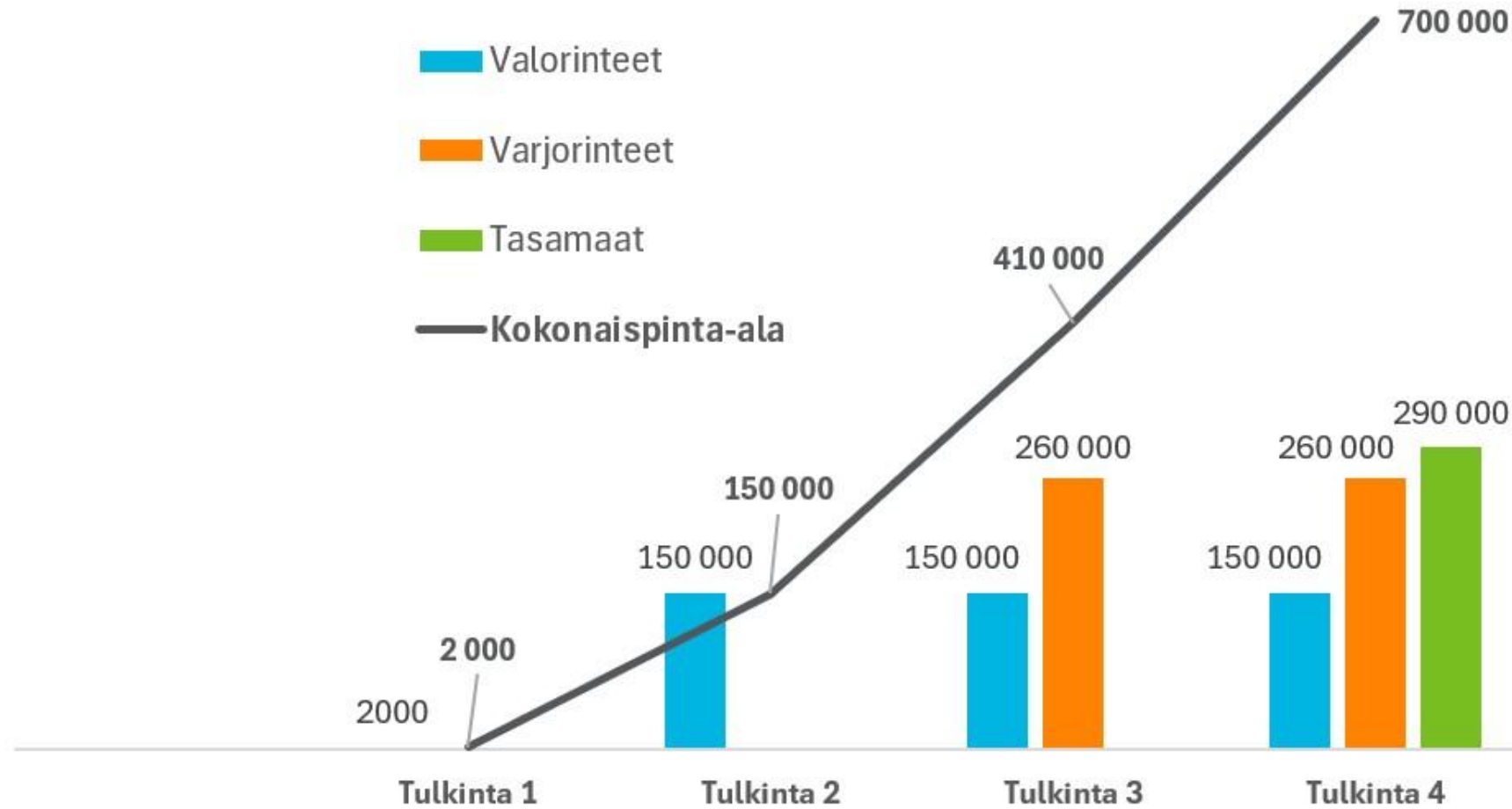
Harjumetsät: Tulkinnat ja ehdotetut tunnistamiskriteerit

Tulkinta	Kriteerit	Raja-arvoja
Tulkinta 1. Ominaispiirteiden, kasvillisuuden ja lajiston perusteella määritellyt harjumetsät	Avoin puustorakenne, mäntyvaltaisuus, harjujen metsätyyppiä, harjukasvillisuutta, harjujen eliölajistoa	Esim. tietynlainen harjukasvillisuus
Tulkinta 2. Geologisin perustein määriteltyjen valorinteiden metsät (etelä- ja länsirinteet)	Eteläisiin ja läntisiin ilmansuuntiin aukeava rinne	Rinteen kaltevuus keskimäärin vähintään 5 %, harjulla usein yli 20 metrin korkeuseroja, rinteen suunta SE-NW
Tulkinta 3. Geologisin perustein määriteltyjen harjujen metsät (sisältäen kaikki ilmansuunnat)	Kaikki harjut, joilla selvä korkeusero ympäröivään maastoon, riippumatta rinteen suunnasta	Rinteen kaltevuus keskimäärin vähintään 5 %, harjulla usein yli 20 metrin korkeuseroja
Tulkinta 4. Kaikki jäätikköjokimuodostumien metsät	Kaikki syntyhistorian perusteella arvioidut metsäiset jäätikköjokimuodostumat sisältäen harjut, reunamoreenimuodostumat, deltat ja sandurit	Rajaus GTK:n, Syken ja Metsäkeskuksen aineistoista kootun ns. harjumetsämaskin pohjalta

Täydennys: Kaikkiin tulkintoihin tulisi katsoa kuuluvaksi lajiston perusteella (1-tulkinnan kriteerit) määriteltävät kohteet niiden sijainnista riippumatta.

HUOM: Tulkinnat 1 ja 2 eivät sisällä varjorinteitä, jotka mainitaan EU:n habitaattimanuaalin kuvauksessa

Harjumetsät: Eri tulkintavaihtoehtojen pinta-alat



Harjumetsät: Ehdotetut hyvän tilan kriteerit

Tulkinta	Kriteerit	Raja-arvot
Tulkinta 1. Ominaispiirteiden, kasvillisuuden ja lajiston perusteella määritellyt harjumetsät	Samat kuin tunnistamiskriteerit, ovat pääsääntöisesti hyvässä tilassa	
Tulkinta 2. Geologisin perustein määriteltyjen valorinteiden metsät (etelä- ja länsirinteet)	a) Mäntyvaltaisuus, avoimuus b) Peitteisyys	a) Mäntyvaltaisuus > 70 %, latvuspeittävyys < 70 % b) Pohjapinta-ala E-S > 9 m ² /ha, P-S > 6 m ² /ha
Tulkinta 3. Geologisin perustein määriteltyjen harjujen metsät (sisältäen kaikki ilmansuunnat)	Kuten edellisessä kohdassa	Kuten edellisessä kohdassa
Tulkinta 4. Kaikki jäätikköjokimuodostumien metsät	1. Varsinaisten harjujen valorinteet ja varjorinteet: kuten tulkinnoissa 2 ja 3 2. Kaikki jäätikköjokimuodostumat: metsäpinta-alan säilyminen	1. Kuten tulkinnoissa 2 ja 3 2. Metsälainsäädännön raja-arvot

Lehdot: Ehdotetut tunnistamisen kriteerit

Tunnistamiskriteerit	Kuvaus
Kasvupaikka	Ehdotus: Kivennäismaan metsissä olevat alueet, joilla maalaji on multaa tai mullasta. Kasvupaikkatyyppi lehto (kivennäismaan lehdot) sekä turvemaalla olevat lehtokorvet. Metsittynyt pelto voi olla lehto, jos se on sitä ravinteisuustasoltaan ja jos lehtokasvillisuus on vallitsevaa.

Lehdot: Ehdotetut hyvän tilan kriteerit

Hyvän tilan kriteerit	Kuvaus
Puuston rakenne	<p>Ehdotus: Puusto koostuu kotimaisista lehtotyypiryhmälle ja maantieteelliselle alueelle ominaisista puulajeista. Etelä-Suomen lehtipuuvaltaisissa lehdoissa kuusi ei uhkaa lehdon lajistoa ja toimintaa. Puusto on kerroksellinen. Tilajärjestys on satunnainen tai vaihtelevan ryhmittäinen.</p>
Kuollut pysty- ja maapuu	<p>Ehdotus: Vähintään 10 m³/ha tuoreissa ja kosteissa lehdoissa, kuivissa lehdoissa vähintään 5 m³/ha. Raja-arvot ovat koko Suomessa samat. Monessa lahoasteessa olevaa vaihtelevaa lahopuuta, mukaan lukien lehtilahopuuta.</p>
Lehtokasvillisuus	<p>Ehdotus: Lehtotyypiryhmälle tai lehtokorvelle ja maantieteelliselle alueelle ominainen monilajinen ja vaihteleva kenttä- ja pohjakerroksen kasvillisuus on vallitsevaa. Lehtokasveja ja/tai lehtokorpikasveja on sekä kenttä- että pohjakerroksessa. Etelä-Suomen lehtipuuvaltaisissa lehdoissa kuusettuminen ei merkittävästi uhkaa lehtokasvilajiston säilymistä.</p>

Puustoiset suot: Ehdotetut tunnistamisen kriteerit

Tunnistamiskriteerit	Kuvaus
Suotyyppi ojittamattomilla soilla	Ehdotus: Ruohokorpi, mustikkakorpi, puolukkakorpi, metsäkortekorpi, muurainkorpi, pallosarakorpi, tupasvillakorpi, ruohoinen sarakorpi, varsinainen sarakorpi, korpiräme, pallosararäme, isovaripuräme, rahkaräme, ruohoinen sararäme, varsinainen sararäme, tupasvillasararäme, lyhytkorsikalvakkaräme, vaivaiskoivuräme ja tupasvillaräme.
Turvekerros • Turpeen paksuus	Kangaskorvet ja -rämeet, joissa turvekerros on usein paksuudeltaan alle 30 senttimetriä, eivät sisälly puustoiisiin soihin, vaan voidaan käsitellä boreaalisina luonnonmetsinä. Vaihtoehtoiset ehdotukset: a) ≥ 30 cm, b) ei raja-arvoa
Ojitustilanne • Ojittamaton suo, ojikko tai muuttuma	Ehdotus: Ojittamaton suo; ojikko tai muuttuma, jossa suokasvillisuus vallitseva ≥ 50 %.
Puuston rakenne • Latvuspeittävyys	Ehdotus: ≥ 5 %
Kasvillisuus • Suotyyppillinen kasvillisuus	Ehdotus: Ojittamaton suo: ≥ 75 % tyyppillistä räme- ja korpikasvillisuutta Mikäli ojituksen seurauksena siirtymää kuivempaan havaittavissa, ≥ 50 % tyyppillistä räme- ja korpikasvillisuutta, yhdistelmätyypeissä ≥ 20 %.

Puustoiset suot: Ehdotetut hyvän tilan kriteerit

Hyvän tilan kriteerit	Kuvaus
Vesitalous <ul style="list-style-type: none">Ojittamaton tai ennallistunut suo	Ehdotus: Ojittamaton tai ennallistunut suo: vesitalous, kasvillisuus ja rakennepiirteet eivät ole selvästi muuttuneet
Puuston rakenne <ul style="list-style-type: none">Luontainen puuston määräLuontainen puulajivalikoimaEri-ikäisrakenneSatunnainen tilajakaumaVanhat elävät puut	Ehdotus: Puuston määrä suotyypin luontaisen vaihtelun rajoissa. Ehdotus: Suotyypille luonteenomaiset puulajit. Ehdotus: Eri-ikäisrakenne tai eri ikäluokkia. Ehdotus: Ryhmittäinen tai satunnainen tilajärjestys Ehdotus: Vanhoja puita (korvet > 80 v, rämeet > 150 v)
Kuolleet pysty- ja maapuut <ul style="list-style-type: none">Kuolleen puun määräLahopuujatkumo	Ehdotus: Kuollutta puuta $\geq 10\%$ koko puuston tilavuudesta. Ehdotus: Eri lahovaiheiden pysty- ja maapuuta esiintyy.

Yhteenveto

- Raportin kirjoittajien ehdotuksia (ja vaihtoehtoisia ehdotuksia) laaja-alaisimpien metsäisten luontotyyppien tunnistamisen ja hyvän tilan kriteerien sekä näiden raja-arvojen kehittämiseksi
- Jatkossa aineistojen ja menetelmien kehittyessä ja tutkimustiedon lisääntyessä kriteerien määrittämisessä voidaan mahdollisesti ottaa paremmin huomioon luontotyyppien sisäistä vaihtelua
- Erilaiset ekologiset, taloudelliset, sosiaaliset ja hallinnolliset vaikutukset tulisi huolellisesti selvittää ja ottaa huomioon ennen kuin tehdään päätöksiä kriteereiden muuttamisesta

Kiitos!



luke.fi